

Завдання з розв'язками
II етапу Всеукраїнської учнівської олімпіади з хімії
2019-2020 н.р.
8 клас

Тести 1-8. (8 балів)

Завдання 1-8 мають по чотири варіанти відповіді, з яких лише одна правильна. Знайдіть і позначте її. Максимальна оцінка за кожне правильно виконане завдання 1 бал.

1. Укажіть електронну формулу хімічного елемента, що має найбільшу електронегативність.

A $1s^2 2s^2 2p^6 3s^1$

B $1s^2 2s^2 2p^6 3s^2 3p^5$

A	B	B	Г
		x	

Б $1s^2 2s^2 2p^6 3s^2 3p^3$

Г $1s^2 2s^2 2p^6 3s^2 3p^2$

2. Укажіть протонне число хімічного елемента, вищий оксид якого – основний.

A 9

B 16

A	B	B	Г
			x

Б 13

Г 19

3. Укажіть сумарну кількість протонів та електронів у йоні S^{2-} .

A 30

B 32

A	B	B	Г
			x

Б 31

Г 34

4. Формула вищого оксиду хімічного елемента E_2O . Укажіть формулу хлориду цього елемента.

A ECl

B ECl_3

A	B	B	Г
x			

Б ECl_2

Г ECl_4

5. Ментол – безбарвна кристалічна речовина з характерним м'ятним запахом. Укажіть частинки, що містяться у вузлах його кристалічної ґратки.

A йони

B молекули

A	B	B	Г
		x	

Б атоми

Г атоми та йони

6. Укажіть кількість речовини (моль) гелію об'ємом 44,8 л (н.у.).

A 2

B 11,2

A	B	B	Г
x			

Б 4

Г 22,4

7. Підвищення температури поверхневих вод морів та океанів може призводити до загибелі риб та інших морських мешканців. Укажіть, з чим це пов'язано.

A збільшується концентрація вуглекислого газу, що викликає ядуху риб

Б вода стає каламутною, унаслідок чого зябра риб забиваються

B розчинність кисню в воді знижується і риbam стає нічим дихати

Г зменшується густина води і риби не можуть плавати

A	
B	
B	x
Г	

8. Воду часто використовують для гасіння пожеж. Утім, деякі речовини водою гасити просто небезпечно. Укажіть чому неможна гасити водою палаючу нафту.

A нафта реагує з водою з виділенням палих газів

Б при змішуванні нафти з водою виділяється велика кількість теплоти

B нафта плаває на поверхні води й продовжує горіти

Г вода при контакті з нафтою сама починає горіти

A	
B	
B	x
Г	

Задача 1. (6 балів)

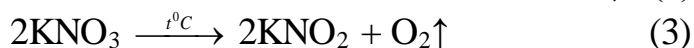
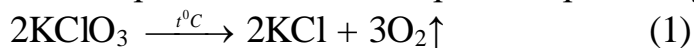
Під час виконання у лабораторії експериментальної частини навчального проекту, Сашку знадобився кисень для проведення реакції окиснення. У нього в наявності були три солі $KClO_3$, $KMnO_4$, KNO_3 , з яких можна добути цей газ.

A Допоможіть Сашку визначитися, яку сіль вигідніше взяти, щоб одержати більший об'єм кисню, якщо врахувати, що маса кожної із солей – 5 г.

Б Обчисліть максимальний об'єм кисню, що виділиться під час розкладу трьох солей.

Розв'язок

1. Складаємо рівняння хімічних реакцій розкладу солей:

2. Обчислюємо кількість речовини кожної солі:

$$n(\text{KClO}_3) = \frac{5\text{г}}{122,5\text{г/моль}} = 0,04 \text{ моль}$$

$$n(\text{KMnO}_4) = \frac{5\text{г}}{158\text{г/моль}} = 0,03 \text{ моль}$$

$$n(\text{KNO}_3) = \frac{5\text{г}}{101\text{г/моль}} = 0,05 \text{ моль}$$

3. За рівняннями 1,2,3 обчислюємо кількість речовини кисню:

$$n_1(\text{O}_2) = \frac{0,04\text{моль} \cdot 3}{2} = 0,06 \text{ моль}$$

$$n_2(\text{O}_2) = \frac{0,03\text{моль} \cdot 1}{2} = 0,015 \text{ моль}$$

$$n_3(\text{O}_2) = \frac{0,05\text{моль} \cdot 1}{2} = 0,025 \text{ моль}$$

4. Обчислюємо об'єм кисню для кожної реакції:

$$V_1(\text{O}_2) = 0,06 \text{ моль} \cdot 22,4 \text{ л/моль} = 1,344 \text{ л}$$

$$V_2(\text{O}_2) = 0,015 \text{ моль} \cdot 22,4 \text{ л/моль} = 0,336 \text{ л}$$

$$V_3(\text{O}_2) = 0,025 \text{ моль} \cdot 22,4 \text{ л/моль} = 0,56 \text{ л}$$

5. Обчислюємо сумарний об'єм кисню:

$$V_{\text{сум.}} = 1,344 \text{ л} + 0,336 \text{ л} + 0,56 \text{ л} = 2,24 \text{ л}$$

Відповідь: вигідніше взяти KClO_3 , оскільки під час його розкладу утворюється найбільша кількість кисню – 1,344 л; сумарний об'єм кисню у результаті трьох реакцій становить 2,24 л.

Задача 2. (6 балів)

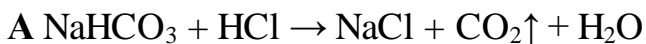
У XIX столітті лікарі помітили, що розчин питної соди (натрій гідрогенокарбонат) усуває печію у стравоході, що виникає в разі надмірної кислотності шлункового соку. Відомо, що кисле середовище в шлунку зумовлює розчин хлоридної кислоти. Нормальною вважається кислотність, якщо 1 л шлункового соку містить 0,16 моль хлоридної кислоти.

А Напишіть рівняння реакції, що відбувається під час контакту соди з хлоридною кислотою.

Б Обчисліть густину газу, що виділиться під час хімічної реакції, за гелієм.

В Обчисліть масу питної соди, яку необхідно використати для нормалізації шлункового соку, в 1 л якого міститься 14,6 г кислоти.

Розв'язок

$$\text{Б } D = \frac{M_1}{M_2} = \frac{M(\text{CO}_2)}{M_{\text{He}}} = \frac{44}{4} = 11$$

В Обчислюємо кількість речовини кислоти масою 14,6 г.

$$n(\text{HCl}) = \frac{14,6\text{г}}{36,5\text{г/моль}} = 0,4 \text{ моль}$$

Обчислюємо кількість речовини надлишку кислоти, яку необхідно нейтралізувати у даному об'ємі шлункового соку.

$$n_{\text{зал.}}(\text{HCl}) = 0,4 \text{ моль} - 0,16 \text{ моль} = 0,24 \text{ моль}$$

Обчислюємо масу питної соди, необхідної для нейтралізації надлишку хлоридної кислоти у даному об'ємі шлункового соку.

$$\text{За рівнянням реакції } n(\text{HCl}) = n(\text{NaHCO}_3) \Rightarrow n(\text{NaHCO}_3) = 0,24 \text{ моль}$$

$$m(\text{NaHCO}_3) = n \cdot M = 0,24 \text{ моль} \cdot 84 \text{ г/моль} = 20,16 \text{ г}$$

Відповідь: для нормалізації шлункового соку, в якому міститься 14,6 г кислоти, необхідно використати 20,16 г питної соди

Задача 3. (8 балів)

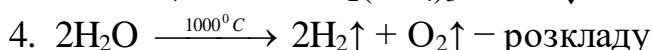
Є речовини: купрум(II) сульфат, алюміній, натрій гідроксид.

А Наведіть рівняння реакцій, за допомогою яких можна добути з них та продуктів їх взаємодії три прості та п'ять складних речовин. Запишіть відповідні молекулярні рівняння реакцій, укажіть їх типи.

Б Назвіть усі вихідні речовини та продукти їх реакцій.

Розв'язок

Формули запропонованих речовин: CuSO_4 , NaOH , Al .

Задача 4. (10 балів)

Елементи **X**, **Y** і **Z** розташовані в одному періоді. В атомі елемента **X** кількість енергетичних рівнів удвічі менша, ніж кількість електронів на його зовнішньому рівні. Елемент **Y**, найпоширеніший елемент у природі, з елементом **X** він утворює сполуку XY_2 . Проста речовина, утворена елементом **Z**, енергійно взаємодіє з водою, утворюючи луг. Ці елементи утворюють сіль складу Z_2XY_3 .

А Визначте елементи **X**, **Y** і **Z**. Відповідь аргументуйте.

Б Напишіть формули сполук, згаданих у задачі, і назвіть їх.

В Напишіть формули вищих оксидів, гідроксидів і водневих сполук цих елементів.

Г Складіть рівняння реакцій, про які йдеться в умові задачі.

Д Визначте масу води, що міститься у 200 г розчину луку з масовою часткою розчиненої речовини 30%.

Розв'язок

А Найпоширенішим у природі елементом **Y** є Оксиген (O), що розташований у другому періоді періодичної системи хімічних елементів і має валентність II. Отже, елементи **X** і **Z** також належать до другого періоду. В атомах цих елементів два енергетичних рівнів.

Оскільки проста речовина, утворена елементом **Z**, з водою утворює луг, то можна стверджувати, що цим елементом є лужний металічний елемент другого періоду Літій (Li).

За умови задачі елемент **X** утворює з двовалентним Оксигеном (елемент **Y**) сполуку XY_2 , тому валентність елемента **X** дорівнює IV. Таку валентність може виявляти елемент другого періоду Карбон (C), тому що він розташований у IV групі і на зовнішньому енергетичному рівні його атома чотири електрони, кількість

яких дійсно, як зазначено в умові задачі, вдвічі більше кількості енергетичних рівнів.

Б Отже, формули сполук: $Z_2XY_3 - Li_2CO_3$ (літій карбонат), $XY_2 - CO_2$ (карбон(IV) оксид).

В Формули вищих оксидів, гідроксидів і водневих сполук, утворених хімічними елементами, відповідно: Li_2O , CO_2 ; $LiOH$, H_2CO_3 ; LiH , CH_4 , H_2O .

Г Рівняння реакції: $2Li + 2H_2O = 2LiOH + H_2\uparrow$

Д $m_{p.p.} = m_{p-ну} \cdot w_{p.p.} = 200 \text{ г} \cdot 0,3 = 60 \text{ г}$

$m(H_2O) = m_{p-ну} - m_{p.p.} = 200 \text{ г} - 60 \text{ г} = 140 \text{ г}$

Відповідь: у 200 г розчину луку міститься 140 г води.

Задача 5. (12 балів)

У лабораторії для експерименту взяли два кубики об'ємом 1 см^3 кожний. Один із них зроблено з алюмінію (густина $2,70 \text{ г/см}^3$), а інший – із заліза (густина $7,86 \text{ г/см}^3$).

А Визначте, який із цих кубиків містить більше атомів. Відповідь підтвердіть обчисленнями.

Б Обчисліть, який із кубиків після взаємодії з хлоридною кислотою утворить більший об'єм водню.

В Визначте загальний об'єм водню за нормального атмосферного тиску та температури 20°C .

Розв'язок

А 1. Обчислюємо маси кубиків за формулою $m = \rho V$:

$$m(\text{Al}) = 2,70 \text{ г/см}^3 \cdot 1 \text{ см}^3 = 2,70 \text{ г}$$

$$m(\text{Fe}) = 7,86 \text{ г/см}^3 \cdot 1 \text{ см}^3 = 7,86 \text{ г}$$

2. Обчислюємо кількість речовини алюмінію і заліза:

$$n(\text{Al}) = \frac{2,7 \text{ г}}{27 \text{ г/моль}} = 0,1 \text{ моль}$$

$$N_{\text{атомів}} = n \cdot N_A = 0,1 \text{ моль} \cdot 6,02 \cdot 10^{23} = 0,602 \cdot 10^{23}$$

$$(Fe) = \frac{7,86 \text{ г}}{56 \text{ г/моль}} = 0,14 \text{ моль}$$

$$N_{\text{атомів}} = n \cdot N_A = 0,14 \text{ моль} \cdot 6,02 \cdot 10^{23} = 0,843 \cdot 10^{23}$$

Відповідь: кубик, зроблений із заліза, містить більше атомів, адже $n(\text{Fe}) > n(\text{Al})$

Б 1. Складаємо рівняння реакцій алюмінію та заліза з хлоридною кислотою:

2. З'ясуємо, який кубик утворить більший об'єм водню.

За рівнянням (1): $n_1(\text{H}_2) = n(\text{Fe}) = 0,14 \text{ моль}$

Об'єм водню за н.у. становить: $V_1(\text{H}_2) = 0,14 \text{ моль} \cdot 22,4 \text{ л/моль} = 3,14 \text{ л}$

За рівнянням (2): $n_2(\text{H}_2) = 1,5n(\text{Al}) = 0,15 \text{ моль}$

об'єм водню за н.у. становить: $V_2(\text{H}_2) = 0,15 \text{ моль} \cdot 22,4 \text{ л/моль} = 3,36 \text{ л}$

Відповідь: $V_1(\text{H}_2)$ $V_2(\text{H}_2)$, тобто більший об'єм водню утворить кубик, зроблений з алюмінію.

В 1. Обчислюємо загальний об'єм водню:

$$V_{\text{заг.}}(\text{H}_2) = 3,14 \text{ л} + 3,36 \text{ л} = 6,5 \text{ л}$$

2. Обчислюємо об'єм водню за нормального атмосферного тиску та температури 20°C :

$$\frac{VP}{T} = \frac{V_0 P_0}{T_0} \Rightarrow V = \frac{TV_0 P_0}{PT_0}$$

$$T = T_0 + t = 273 + 20 = 293 \text{ К}$$

$$P_0 = P = 101,325 \text{ кПа}$$

$$V_{\text{заг}} = \frac{293 \cdot 6,5 \cdot 101,325}{101,325 \cdot 273} = 6,98 \text{ (л)}$$

Відповідь: $V_{\text{заг.}}(\text{H}_2) = 6,98 \text{ л}$

Максимальна кількість балів – 50